

መጋቢት 12 ቀን 2010 ዓ/ም

ዳኞች፡- አልማው ወሌ

ሙስጠፋ አህመድ

አብርሃ መሰለ

ፈይሳ ወርቁ

ጳውሎስ ኦርቪሶ

አመልካች፡- ወ/ሮ መዋዕል ትኩዕ መርሻ ቀረቡ።

ተጠሪ፡- አንበሳ ኢንተርናሽናል ባንክ ነገረፈጅ ፌሽን ቢ.ኒ.ያም።

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

ጉዳዩ አክሲዮን ሽያጭ ጋር የተያያዘ ነው። ክርክሩ የጀመረው በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ልደታ ምድብ ችሎት ነው። የአሁን አመልካች /የሥር ከሳሽ/ ሰኔ 3 ቀን 2007 ዓ/ም ጽፈው ባቀረቡት የክስ አቤቱታ ለተከሳሽ ማኅበር /ለአሁን ተጠሪ/ አክሲዮን የመግዛት ፍላጎት እንዳላቸው አሳውቀው ተከሳሹም አክሲዮኖቹን ለመሸጥ የሚፈልግ አለ መጥተው መግዛት ይችላሉ በማለት ባደረገላቸው ጥሪ መሠረት ጥር 12 ቀን 2006 ዓ/ም የማኅበሩ አባል ከሆኑት ከአቶ ሰባጋዲስ ስዩም 3949 አክሲዮኖችን በመግዛት ብር 120,904.80 /አንድ መቶ ሃያ ሺህ ዘጠኝ መቶ አራት ብር ከሰማኒያ ሳንቲም/ መክፈላቸውን፣ አቶ ሰባጋዲስ ስዩም እና ከሳሽ /የአሁን አመልካች/ ተከሳሽ /የአሁን ተጠሪ/ ባዘጋጀው የማዘዋወሪያ የውል ሰነድ ላይ ተፈራርመው ተከሳሽም በራሱ ማኅተም በማጽደቅ ዝውውሩን መመዝገቡን ገልጸው ተከሳሽ ማኅበር በ2006 ዓ/ም ለእያንዳንዱ ባለአክሲዮን ያከፋፈለውን ትርፍ ጨምሮ ሰርተፊኬት ላይ አስፍሮ እንዲሰጣቸው በቃልም ሆነ በጽሁፍ ቢጠይቁም ይህንን ለመፈጸም ፈቃደኛ ስላልሆነ

ተከላሽ በአክሲዮን ማዘዋወሪያ የውል ሰነድ ላይ በራሱ ማኅተም ያጸደቀው የአክሲዮን ሽያጭ ከገዙዎቸው ግለሰብ በማስተላለፍ ወይም ከሚሸጧቸው አክሲዮኖች ላይ በመቀነስ መዝገቦ ሰርተፊኬት እንዲሰጧቸው ወይም አክሲዮኑን ለመግዛት ያወጡትን ገንዘብ ማግኘት ከነበረባቸው ትርፍ ክፍያ ጋር ብር 173,022.22 /አንድ መቶ ሰባ ሶስት ሺህ ሃያ ሁለት ብር ከሃያ ሁለት ሳንቲም/ ከነወለዱ እንዲከፍላቸው፣ ወጪና ኪሳራን እንዲተካ እንዲወሰንላቸው ዳኝነት ጠይቀዋል።

የአሁን ተጠሪ /የሥር ተከላሽ/ ሰኔ 25 ቀን 2007 ዓ/ም በተጻፈ መልስ ከላሽ ያቀረቡት ማስረጃ የአክሲዮን ማስተላለፊያ ጥያቄ የሚቀርብበት ማመልከቻ ነው። ተከላሽ ማኅበር የአክሲዮን ዝውውሩን አልመዘገበም፣ ለከላሽም የሰጠው ማረጋገጫ የለም፣ ተከላሽ ማኅበር በህጉ መሠረት ለመመዘገብ እና ለጠቅላላ ጉባዔ ለማቅረብ ሲያጣራ የሻጩ አክሲዮኖች ከላሽ አክሲዮኖቹን ከመግዛታቸው በፊት በኢትዮጵያ ገቢዎችና ጉምሩክ ባለሥልጣን የታገደ በመሆኑ ዝውውሩ ሊፈጸም አልቻለም። በመሆኑም ከላሽ ያቀረቡት ጥያቄ ውድቅ ይደረግልኝ በማለት ተከራክሯል።

ጉዳዩን የተመለከተው የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ልደታ ምድብ ችሎት 1ኛ/ ተከላሽ ማኅበር ለከላሽ ለ3949 አክሲዮኖች የአክሲዮን ሠርተፊኬት ለከላሽ ሊሰጥ ይገባል ወይስ አይገባም? 2ኛ/ የአክሲዮን ሠርተፊኬቱን የመስጠት ኃላፊነት የለበትም የሚባል ቢሆን ከላሽ የጠየቁትን ክፍያ ተከላሽ የመክፈል ኃላፊነት አለበት ወይስ የለበትም? የሚሉትን ጭብጦች በመያዝ የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃዎችን መርምሯል። የመጀመሪያውን ጭብጥ በተመለከተ ጥር 12 ቀን 2006 ዓ/ም የተደረገው የአክሲዮኖች ዝውውር ወይም ማስተላለፊያ ማመልከቻ ሠነድ ነው። በዚህ ሰነድ (መ) እና (ሠ) ሥር ዝውውሩን ያፀደቀው አካል ዝውውሩን ተቀብሎ የመዘገበው ሰው ስም እና ፊርማ ያረፈ፣ የተከላሽ ማኅበር ማኅተም ያረፈበት ቢሆንም ይህ ሰነድ ግን በንግድ ህግ ቁጥር 331 /1/ እና 341 /2/ ሥር በአዛዥ ሁኔታ የተቀመጠውን በባለአክሲዮኖች መዝገብ የመመዘገብ ግዴታን የሚተካ ወይም ቀሪ የሚያደርግ አይደለም። በማመልከቻ ሰነዱ ላይ ዝውውሩ ፀድቋል ወይም ተመዝግቧል መባሉ ብቻውን ተከላሽ በባለአክሲዮኖች መዝገብ ከላሽን በመመዘገብ ባለአክሲዮን አድርጎል የሚያስብል አይደለም። እነዚህ ተሸጡ የተባሉት አክሲዮኖችም ከሽያጭ ውሉ በፊት እንዳይሸጡ የእግድ ትዕዛዝ ከተሰጠባቸው ተከላሽ ይህን ሁኔታ በመተላለፍ በአክሲዮኖች መዝገብ ዝውውሩን

መመዝገብ ግዴታ አለበት ሲባል አይችልም፤ ከሳሽ በባለአክሲዮኖች መዝገብ ካልተመዘገቡ ደግሞ ተከላሽ የአክሲዮን ስርተፊኬት እንዲሰጥ የሚገደድበት ሁኔታ የሌለ በመሆኑ ተከላሽ የራሱን አክሲዮኖች ለመሸጥ ባልተስማማበት ሁኔታም ሌላ አክሲዮን በምትኩ እንዲሰጥ የሚጠየቅበትም ሆነ የሚገደድበት አግባብ የሌለ በመሆኑ ከሳሽ በዚህ ረገድ ያቀረቡትን ጥያቄ ፍርድ ቤቱ አልተቀበለውም በማለት ወስኗል።

ሁለተኛውን ጭብጥ በተመለከተ ከሳሽ አክሲዮኖቹን ለመግዛት ገንዘቡን የከፈሉት ለአቶ ሰባጋዲስ ስዩም ሲሆን እነዚህ ክፍያ የተፈጸመባቸው አክሲዮኖች የእግድ ትዕዛዝ ያለባቸው በመሆኑ ዝውውሩ ሊፈጸም አልቻለም፤ ይህ ከሆነ ደግሞ ክፍያውን እንዲከፍል መጠየቅ የሚቻለው ክፍያውን የወሰደውን አካል እንጂ ተከላሽ ባለአክሲዮኑ በህጉ በተሰጠው መብት መሠረት አክሲዮኖችን ለመሸጥ በመጠየቁ ሁኔታዎቹን ስላመቻቸ ብቻ ክፍያውን ባልተቀበለበት ሁኔታ የሌላውን ሰው ኃላፊነት የሚወስድበት አግባብ የለም፤ ከዚህ በተጨማሪ የትርፍ ክፍያ ተከላሽ የመክፈል ኃላፊነት ያለበት ባለአክሲዮን መሆኑ ለተረጋገጠ ሰው እንጂ እንዲሁም የመክፈል ኃላፊነት የሌለበት በመሆኑ እንዲከፍል ሊጠይቅ አይችልም። በመሆኑም ከሳሽ የጠየቁትን ክፍያ ተከላሽ የመክፈል ኃላፊነት የሌለበት በመሆኑ ሊከፍል አይገባም በማለት ውሳኔ ሰጥቷል።

የአሁን አመልካች ውሳኔውን በመቃወም ለፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኝ አቅርቦዋል። ይግባኝ ሰሚው ከፍተኛ ፍርድ ቤትም ይግባኙን ተቀብሎ ግራ ቀኙን ካከራከረ በኋላ በፍትህና ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 348 /1/ መሠረት የሥር ፍርድ ቤትን ውሳኔ አጽንቷል።

ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ውሳኔውን ለማስለወጥ ሲሆን አመልካች በሥር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ላይ ተፈጽሞብኛል ያሉዋቸውን ቅሬታ ነጥቦችን ዘርዝረው አቅርቦዋል።

የሰበር አቤቱታውን አጣሪው መርምሮ በዚህ ጉዳይ አከራካሪዎች አክሲዮኖች ለአመልካች ሊሸጡ የቻሉት ተጠሪ ባደረገው ጥሪ መነሻ ከመሆኑ አንጻር የሥር ፍርድ ቤቶች አክሲዮኖቹ እገዳ የነበረባቸው ናቸው በማለት ተጠሪን ከኃላፊነት ነፃ ማድረጋቸው መጣራት ያለበት መሆኑ ስለታመነበት ጉዳዩ ለሰበር ችሎት ይቅረብ ሲል ትዕዛዝ ሰጥቷል።

ለተጠሪ ጥሪ ተደርጎለት ነሐሴ 1 ቀን 2009 ዓ/ም የተጻፈ ዝርዝር መልስ አቅርቦ የተከራከረ ሲሆን የአመልካች ጠበቃም ጥቅምት 13 ቀን 2010 ዓ/ም የተጻፈ የመልስ መልስ አቅርቦዋል።

የነገሩ አመጣጥና የክርክሩ ሂደት በአጭሩ ከላይ የተመለከተውን የሚመስል ሲሆን 1ኛ/ አመልካች ለዝቅተኛው አክሲዮኖች ተጠሪ ሠርተፊኬት ሊሰጥ ይገባል ወይስ አይገባም? 2ኛ/ ሠርተፊኬት ሊሰጥ አይገባም የሚባል ከሆነ አመልካች የከፈሉትን ገንዘብ ከነወለዱ ተጠሪ ሊመልስ ይገባል ወይስ አይገባም? የሚሉ ጭብጦች ተይዘው ጉዳዩ እንደሚከተለው ተመርምሯል።

የመጀመሪያውን ጭብጥ በተመለከተ አመልካች ተጠሪ ባደረገው ጥሪ መሠረት የአቶ ስባጋዲስ ስዩም አክሲዮን ድርሻ መግዛታቸውን ሲከራከሩ ተጠሪ ደግሞ በግለሰቦች የተያዙ የአክሲዮን ድርሻዎችን በተመለከተ ባለአክሲዮኖች መሸጥ በሚፈልጉበት በራሳቸው የሚያመጡትን የገዢ ማመልከቻ ተቀብሎ እና መርምሮ ለአጽዳቂ አካል ከማስተላለፍ ውጪ ገዢ እና ሻጭ የማገናኘትም ሆነ የማደራደር ሥራ እንደማይሰራ፣ ብሔራዊ ባንክ የሰነዶችና ማረጋገጫ ጽ/ቤት የሚያጣራውን የምዝገባ ሥርዓት ተጠሪ ባንክ በውክልና እንዲሰራ በመመሪያ በሰጠው የውክልና ሥልጣን መሠረት ተጠሪ ባንክም አቶ ስባጋዲስ ስዩም ከተባሉት የባንክ ባለአክሲዮን እና የአሁን አመልካች ተስማምተው በተጠሪ ጽ/ቤት በመቅረብ የአክሲዮን ዝውውር ማመልከቻ ቅጽ ሞልተው ለተጠሪ ባንክ ሲያቀርቡ የተቀበለ መሆኑን ገልጾ ተከራክሯል። ይህንን መከራከሪያ ብሔራዊ ባንክ ለባንኮች ታኅሳስ 20 ቀን 2001 ዓ/ም በቁጥር ሱዳ/ባሱ.መ/382/08 ካስተላለፈው መመሪያ አንጻር ተመልክተናል።

በዚህ መመሪያ በግልጽ እንደተቀመጠው የተጠሪ የሥራ ድርሻ የሰነዶች ማረጋገጫ ጽ/ቤት የሚያከናውነውን የማጣራት ሥራ በውክልና ማከናወን ነው። በመመሪያው የአክሲዮን ዝውውርን በተመለከተ በቁጥር 3 ሥር ከንዑስ ቁጥር 3.1 እስከ ንዑስ ቁጥር 3.6 የተቀመጠው ማናቸውም የአክሲዮን ዝውውር ማመልከቻዎች ለተጠሪ ባንክ በሚቀርቡበት ወቅት በተለይም በተራ ቁጥር 3.2 ላይ እንደተገለጸው የአክሲዮን ማኅበራቱ የአክሲዮን ዝውውር ጥያቄውን ተቀብለው በንግድ መዝገብ ላይ ከመመዝገባቸው እና ለ3ኛ ወገን ከማሳወቃቸው በፊት ማጣራት የሚገባቸውን ቅድመ

ሁኔታዎችን ማጣራት እና ተገቢውን ጥንቃቄ ማድረግ ያለባቸው መሆኑን ነው። በተያዘው ጉዳይ በአሁን አመልካች እና በአቶ ስባጋዲስ ስዩም መካከል ጥር 12 ቀን 2006 ዓ/ም የአክሲዮን ዝውውር ማመልከቻ ተፈርሞ ለአሁን ተጠሪ ባንክ ሲቀርብለት ሰነዱን ፈርሞ እና ማኅተም አድርጎ መቀበሉን ተጠሪ አይክድም። ተያይዞ ከቀረበልን የውሳኔ ግልባጭ እንደተመለከትነው የቀረበውን የአክሲዮን ዝውውር ማመልከቻን መሠረት በማድረግ ባንኩ ማጣሪያ ሲያደርግ የአክሲዮን ዝውውር እንዲደረግ የቀረበው የአቶ ስባጋዲስ ስዩም የአክሲዮን ድርሻ በ2004 ዓ/ም ከኢትዮጵያ ገቢዎችና ጉምሩክ ባለሥልጣን በተሰጠ እግድ ትዕዛዝ የታገደ መሆኑን ነው። የአሁን ተጠሪም ይህንን ለአመልካች ያሳወቀ መሆኑን ገልጾ ተከራክሯል። ይህንን የአሁን አመልካችም ክደው አልተከራከሩም።

ይህ በእንዲህ እንዳለ የአክሲዮን ባለቤትነት የማጽደቅ ሥልጣን የጠቅላላ ጉባኤው እንጂ የተጠሪ ባንክ እንዳልሆነ በህግ የተደነገገ ነው። የአክሲዮን ባለቤትነት የሚመዘገበውም በጠቅላላ ጉባኤው ከፀደቀ በኋላ ነው። በዚህ ረገድ የተፈጸመ ስለመሆኑም አመልካች ያቀረቡት ማስረጃ የለም። የአመልካች መከራከሪያ መሠረት የሚያደርገው የአክሲዮን ዝውውር ማመልከቻውን ተጠሪ ተቀብሎ በራሱ ፊርማና ማኅተም አረጋግጧል የሚል ነው። ከዚህ ጋር ተያይዞ የተነሳውን ክርክር በተመለከተ በሥር ፍርድ ቤት ውሳኔ ላይ በግልጽ እንደሰፈረው አመልካችና አቶ ስባጋዲስ ሥዩም ተፈራርመው ያቀረቡት የአክሲዮን ዝውውር ማመልከቻ የተጠሪ ባንክ አክሲዮን ማህበር ማኅተም ያረፈበት ቢሆንም ይህ ሰነድ ግን በንግድ ህግ ቁጥር 331 /1/ እና 341 /2/ ሥር በአዛዥ ሁኔታ የተቀመጠውን በባለአክሲዮኖች መዝገብ የመመዘገብ ግዴታን የሚተካ ወይም ቀሪ የሚያደርግ አይደለም። በአክሲዮን ዝውውር ማመልከቻ ሰነዱ ላይ ዝውውሩ ፀድቋል ወይም ተመዝግቧል መባሉ ብቻውን ተጠሪ በባለአክሲዮኖች መዝገብ አመልካችን በመመዘገብ ባለአክሲዮን አድርጓል የሚያስብል አይደለም። ስለሆነም ተጠሪ ለአመልካች የአክሲዮን ባለቤትነት ሠርተፊኬት ለመስጠት የሚገደድበት ህጋዊ ሁኔታ የለም በማለት በሥር ፍርድ ቤቶች የተሰጠው ውሳኔ የሚነቀፍ ሆኖ አልተገኘም።

ሁለተኛውን ጭብጥ በተመለከተ ከላይ በአንደኛው ጭብጥ በዝርዝር እንደተገለጸው በተጠሪ አክሲዮን ማኅበር ውስጥ ባለድርሻ የሆኑት አቶ ስባጋዲስ ስዩም እና አመልካች ተፈራርመው ያቀረቡትን የአክሲዮን ዝውውር ማመልከቻን ተጠሪ ሲያጣራ ከኢትዮጵያ

ገቢዎችና ጉምሩክ ባለሥልጣን በተጻፈው እግድ ምክንያት አክሲዮኑ ለሌላ ሰብተኛ ወገን ሊተላለፍ የማይችል በመሆኑ የማጣራት ሂደቱን ባለማለፉ ለጠቅላላ ጉባኤ ቀርቦ ባልተወሰነበትና ባልፀደቀበት፤ በንግድ ህጉ መሠረት ምዝገባ ባልተደረገበት እንዲሁም ክርክር የቀረበበት ገንዘብ ለተጠሪ ባንክ ስለመሰጠቱ ወይም ገቢ ስለመደረጉ ማረጋገጫ ባልቀረበበት አመልካች የጠየቁትን ክፍያ ተጠሪ የመክፈል ኃላፊነት የሌለበት በመሆኑ ሊከፍል አይገባም በማለት የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ልደታ ምድብ ችሎት የወሰነውን ውሳኔ ስንመለከተው የሚነቀፍበት ምክንያት የሌለው ሆኖ አግኝተነዋል።

ሲጠቃለልም የሥር ፍርድ ቤቶች ከላይ በዝርዝር የተገለጹትን መሠረታዊ ነገሮችን በአግባቡ በማጤን የሰጡት ውሳኔ ላይ የተፈጸመ መሠረታዊ የህግ ስህተት ባለመኖሩ የሚከተለው ውሳኔ ተሰጥቷል።

ውሳኔ

1. የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ልደታ ምድብ ችሎት በክ/መ/ቁ.228396 በ13/4/2008 ዓ/ም እንዲሁም የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በክ/መ/ቁ.176245 ጥር 1 ቀን 2009 ዓ/ም የሰጡት ውሳኔ በፍትህ-ህብረት ሥነ ሥርዓት ህግ 348 /1/ መሠረት ፀንቷል።
2. ተጠሪ ለአመልካች የአክሲዮን ምስክር ወረቀት ሊሰጥ አይገባም፤ አመልካች የጠየቁትን ክፍያ ተጠሪ ሊከፍል አይገባም ተብሎ በተሰጠው ውሳኔ ላይ የተፈጸመ መሠረታዊ የህግ ስህተት የለም ተብሎ ተወስኗል።
3. የዚህን ችሎት ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ።
4. የውሳኔው ግልባጭ ለሥር ፍርድ ቤቶች ይድረሳቸው።
መዝገቡ ውሳኔ ስላገኘ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።